# অধ্যায় ৩ ঃ অসমৰ সংস্কৃতি — বৈচিত্র্যৰ মাজত ঐক্য

**অধ্যায় গাঁথনি**


৩.১ উদ্দেশ্য

৩.২ পৰিচয়

৩.৩ অসমৰ সংস্কৃতি — সমন্বয় আৰু সমাহৰণৰ বিভিন্ন বিষয়

- ৩.৩.১ ভাষা
- ৩.৩.২ সাহিত্য
- ৩.৩.৩ ধর্ম
- ৩.৩.৪ উৎসৱ-অনুষ্ঠান, সামাজিক লোকাচাৰ
- ৩.৩.৫ নৃত্য-গীত
- ৩.৩.৬ খাদ্য
- ৩.৩.৭ সাজপাৰ

৩.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৩.৫ অধিক জানিবলৈ

৩.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

৩.৭ আৰ্হি প্রশ্ন


## ৩.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমীয়া সংস্কৃতি সমন্বয় আৰু সমাহৰণত বিভিন্ন জাতি-জনজাতি লগতে থলুৱা বৰঙণিৰ বিষয়ে জ্ঞাত হ'ব
- বিভিন্ন জাতি-জনজাতিসকলৰ সাংস্কৃতিক জীৱনৰ বিষয়ে কিছু জ্ঞান লাভ কৰিব
- অসমীয়া সংস্কৃতি 'সমন্বয় আৰু সমাহৰণ সংস্কৃতি' এই সম্পর্কে বিস্তৃত আলোচনা আগবঢ়াব পাৰিব।

## ৩.২ পৰিচয়

ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়টোত আপুনি সংস্কৃতি মানে কি, সংস্কৃতিৰ স্বৰূপ, উপাদান, বৈশিষ্ট্য আদিৰ বিষয়ে বহলাই অধ্যয়ন কৰিলে। লগতে সংস্কৃতিক কেনেদৰে শ্রেণীবিভাজন কৰি আলোচনা কৰিব পাৰি সেই বিষয়েও অৱগত হ'ল। তদুপৰি এইখন পাঠ্যবিষয়ৰ প্রথমটো অধ্যায়তে অসমীয়া জাতিসত্ত্বাৰ সৃষ্টি আৰু ইয়াত কেনেদৰে বিভিন্ন নৃ-গোষ্ঠীৰ সংমিশ্রণ ঘটিছে সেই বিষয়েও কিছু

কথা অধ্যয়ন কৰি আহিছে। এইটো অধ্যায়ত আপুনি অসমীয়া সংস্কৃতিত কেনেদৰে সমন্বয় আৰু সমাহৰণ প্রক্রিয়া সম্পন্ন হৈছে সেই বিষয়ে বহলাই অধ্যয়ন কৰিব।

সমন্বয়ৰ প্রৱণতা সংস্কৃতিৰ এটা উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য। যিদৰে দুখন সুকীয়া নদী কোনো এঠাইত মিলিত হৈ মহাসাগৰৰ জলৰাশিৰ সৈতে বিলীন হৈ যায়, ঠিক তেনেদৰে বিভিন্ন সাংস্কৃতিক গুণ সম্পন্ন সংস্কৃতিৰ মাজত সান্নিধ্যবশতঃ সংমিশ্রণ ঘটে। সংস্কৃতিৰ এনে প্রক্রিয়াৰ নামেই হ'ল সাংস্কৃতিক সমন্বয়। সমাহৰণ প্রক্রিয়া আৰু সমন্বয় প্রক্রিয়া মূলতঃ একেই। সমাহৰণ বুলিলে বিশেষকৈ বিভিন্ন উপাদানৰ সংমিশ্রণত একক বস্তু এটাৰ সৃষ্টি হোৱা প্রক্রিয়াকে বুজা যায়। সমালোচকৰ ভাষাত— "যি প্রক্রিয়াৰ জৰিয়তে বিভিন্ন নৃগোষ্ঠীৰ সাংস্কৃতিক সমলৰ সংযোগত পৰিপূর্ণ সংস্কৃতি গঢ়ি উঠে তাক সমাহৰণ প্রক্রিয়া বুলিব পাৰি।" অধ্যায়টিৰ অধ্যয়নে আপোনাক অসমীয়া সংস্কৃতিত ই কেনেদৰে সম্পন্ন হৈছে সেই সম্পর্কে বিস্তৃত জ্ঞান প্রদান কৰিব।

## ৩.৩ অসমৰ সংস্কৃতি — সমন্বয় আৰু সমাহৰণৰ বিভিন্ন বিষয়

'অসমীয়া জাতি'ৰ দৰে 'অসমৰ সংস্কৃতি' বা 'অসমীয়া সংস্কৃতি'ৰ ক্ষেত্রতো আমি সমস্যাৰ সন্মুখীন হওঁ। 'মিছিং জনগোষ্ঠীৰ সংস্কৃতি' অর্থত যিদৰে 'মিচিং সংস্কৃতি' বুলিব পাৰি, তেনেকৈ 'অসমীয়া জনগোষ্ঠীৰ সংস্কৃতি' বুলিবলৈ 'অসমীয়া জনগোষ্ঠী' এটা নাপাওঁ। অসমীয়া সংস্কৃতি বহুক্ষেত্রত যৌগিক সংস্কৃতি (Compound Culture) বুলিব লগা হয়। গতিকে 'অসমৰ সংস্কৃতি' বা 'অসমীয়া সংস্কৃতি' বুলিলে বুজিব লাগিব 'অসমীয়া মানুহৰ সংস্কৃতি'। কিন্তু 'অসমীয়া মানুহ'-ৰ ধাৰণাটোৰ মাজত বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ, বিভিন্ন জাত (Caste)/ সম্প্রদায়/ ফৈদ সোমাই আছে; আৰু প্রত্যেক সুকীয় সুকীয়া সাংস্কৃতিক জীৱন আছে। এই আটাইবোৰ ক্ষুদ্র সাংস্কৃতিক ৰূপ বহল অর্থত অসমীয়া সংস্কৃতিৰ উপাদান।

তদুপৰি, অসমৰ সাংস্কৃতিক জীৱন প্রবাহত এনে কিছুমান বৈভৱঋদ্ধ সংৰূপ আছে যিবোৰৰ মূল কোনো জনগোষ্ঠীয়ে নিজা বুলি এগুটীয়াকৈ দাবী কৰিব নোৱাৰে। এনে ৰূপবোৰৰ মাজত ঐতিহাসিক প্রক্রিয়াৰে বিভিন্ন জনগোটৰ সাংস্কৃতিক উপাদানৰ সংমিশ্রণ ঘটিছে। যেনে— বিহু। এইবোৰ অসমীয়া সংস্কৃতিৰে উপাদান। ভক্তিধর্মৰ পৰম্পৰাটোৱেই এটা সাংস্কৃতিক ৰূপ বহন কৰি আহিছে। এইবোৰৰ মাজতো জনগোষ্ঠীয় উপাদান/প্রভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। এনে যিবোৰ ৰূপ কোনো নির্দিষ্ট এটা বা দুটা জনগোষ্ঠীৰ নিজস্ব সংস্কৃতিৰ অন্তর্গত নহয়, অথচ বহল অসমীয়া সমাজখনৰ উমৈহতীয়া সাংস্কৃতিক ৰূপ — সেইবোৰ স্বাভাৱিকতেই অসমীয়া সংস্কৃতি।

ইতিমধ্যে আমি অসমীয়া সংস্কৃতি মানে কি সেই বিষয়ে কিছু ধাৰণা লাভ কৰিলোঁ। লগতে পাঠ্যবিষয়খনৰ প্রথম অধ্যায়ত আলোচিত কথাখিনিৰ পৰা আমি অনুধাৱন কৰিব পৰোঁ যে অসমীয়া সংস্কৃতিৰ গঠনত বিভিন্ন জনগোটৰ সাংস্কৃতিক উপাদানৰ সংমিশ্রণ ঘটিছে। উল্লেখযোগ্য যে ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰো মূল ভিত্তি হ'ল বৈচিত্র্যৰ মাজত ঐক্যৰ সমাহাৰ। সংস্কৃতি সমাহৰণ, গ্রহণ, একীকৰণ, সংস্কৃতকৰণ, আর্যীকৰণ, সংশ্লেষণ আদি বিভিন্ন সামাজিক, সাংস্কৃতিক

প্রক্রিয়াৰ জৰিয়তে নেগ্রিত', অষ্ট্রলয়ড, মংগোলয়ড আৰু ককেচীয় সংস্কৃতিৰ মাজত সমন্বয় ঘটি গঢ়লৈ উঠিছে ভাৰতীয় সংস্কৃতি। এক কথাত ক'ব পাৰি অসমীয়া সংস্কৃতি আৰু সভ্যতা, ভাৰতীয় সংস্কৃতি আৰু সভ্যতাৰ ক্ষুদ্র সংস্কৰণ।

অসমীয়া সংস্কৃতিৰ সমন্বয় আৰু সমাহৰণ অসমৰ জনগাঁথনি, অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, কলা, ধর্মীয় আদর্শ, সামাজিক লোকাচাৰ, উৎসৱ অনুষ্ঠান, গীত-নৃত্য-বাদ্য, খাদ্য, সাজপাৰ আদি সকলোতে সাধিত হৈছে। অসমত বাস কৰা জনগোষ্ঠীসমূহৰ মাজত কেনেদৰে সমন্বয় সাধন হৈছে সেই বিষয়ে ইতিমধ্যে প্রথমটো অধ্যায়তে আলোচনা কৰি অহা হৈছে বাবে ইয়াত পুনৰাই আলোচনা কৰা নহ'ল। তলত এই দিশবোৰৰ বিষয়ে আলোচনা দাঙি ধৰা হ'ল।

## ৩.৩.১ ভাষা

অসমীয়া ভাষাৰ ক্ষেত্রতো সমন্বয় বা সমাহৰণ ঘটিছে। অসমীয়া ভাষা মূলতঃ সংস্কৃতমূলীয় হ'লেও সান্নিধ্যবশতঃ ইয়াৰ ধ্বনিতত্ত্ব, ৰূপতত্ত্ব, শব্দতত্ত্ব আৰু অর্থতত্ত্বত অনেক জনজাতীয় অথবা অনা-আর্য ভাষাৰ প্রভাৱ পৰিলক্ষিত হৈছে। ড° গোলোক চন্দ্র গোস্বামীৰ ভাষাত— "অসমীয়া ভাষাটো প্রভাৱান্বিত হৈ বর্তমানে এনে এটা ৰূপত বিকশিত হৈছে যিটো ৰূপৰ বিভিন্ন উপাদানবোৰৰ চিনাক্তকৰণ কঠিনেই নহয়, এক প্রকাৰে অসম্ভৱেই হৈ পৰিছেগৈ। পৰিণতি স্বৰূপে অসমীয়া ভাষা আর্য ভাষা সম্ভূত ভাষা যদিও আর্যেতৰ ভাষাৰ বৈশিষ্ট্যহে ইয়াত বেছিকৈ ফুটি ওলাইছে। আর্য ভাষাত নোহোৱা নোপোজা নানান গুণেৰে বিভূষিতা হৈ চিৰ চেনেহী মোৰ ভাষা জননীয়ে স্বকীয়ত্ব প্রতিপন্ন কৰিছে।" এই ক্ষেত্রত আমি অন্য নালাগে 'অসম' শব্দটোকে উদাহৰণ স্বৰূপে ল'ব পাৰো। এচাম পণ্ডিতৰ মতে 'অসম' শব্দটো 'তাই আহোম' ভাষাৰ পৰা আহিছে আৰু অন্য এচাম পণ্ডিতৰ মতে আকৌ ই বড়ো 'হা-চাম' ৰূপৰ পৰা অসম শব্দটো বিকাশ লাভ কৰিছে। সেইদৰে 'কামৰূপ' শব্দটো অষ্ট্রিক ভাষাৰ পৰা আৰু 'প্রাগ্‌জ্যোতিষ' শব্দটো কেইটিমান অনা-আর্য ভাষাৰ সম্ভূত শব্দৰ সমষ্টি (পাগাৰ— পর্বত; জ্যো, জুহ— ওখ; তিক্, তিছ — দীঘল) বুলি পণ্ডিতসকলে ঠাৱৰ কৰিছে। অসমীয়া বিভিন্ন ধ্বনি উচ্চাৰণৰ ক্ষেত্রত জনজাতীয় প্রভাৱ বিদ্যমান। সমন্ধবাচক শব্দ যেনে — এনাই, পুঠাও, মোমাই, আপা, নিচা আদি সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ তাই (আহোম) ভাষাৰ পৰা আহিছে। অকল সেয়াই নহয়, মুছলমানসকল অসমলৈ অহাৰ ফলত অসমীয়া ভাষাত বহুতো আৰবী আৰু ফার্চী শব্দই প্রৱেশ কৰিছে। তদুপৰি অসমত ইংৰাজ শাসনৰ ফলস্বৰূপে অনেক ইংৰাজী শব্দইও অসমীয়া ভাষাত স্থান লাভ কৰিছে। এই বিষয়ে ইতিমধ্যে আপুনি দ্বিতীয় যাণ্মাসিকতে অসমীয়া ভাষা সম্পর্কে অধ্যয়ন কৰোঁতে বহলাই অধ্যয়ন কৰি আহিছে। প্রয়োজন সাপেক্ষে সেই পাঠখিনি আপুনি পুনৰাই অধ্যয়ন কৰিলে এই কথাখিনি বুজি পোৱাত আপোনাৰ সহজ হ'ব।

## ৩.৩.২ সাহিত্য

অসমীয়া সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতো সমাহৰণ বা সমন্বয়ৰ পৰিচয় পোৱা যায়। প্ৰাচীন অসমীয়া সাহিত্যৰ সৰ্বাত্মক প্ৰেৰণা হ'ল *ৰামায়ণ, মহাভাৰত* আৰু পু�ৰাণসমূহ। পুৰাণসমূহৰ ভিতৰত আকৌ *বিষ্ণুপুৰাণ, ভাগৱত পুৰাণ, হৰিবংশৰ* ৰৱঙণি সৰ্বাধিক। অসমীয়া ভাষাৰ গীত, পদ, কাব্য নাটক, ধৰ্মীয় গ্ৰন্থ আদি কেতবোৰ ইয়াৰে ভাবানুবাদ, আক্ষৰিক অনুবাদ মাথোন। আনপিনে আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপ ৰীতি সম্পূৰ্ণৰূপে পাশ্চাত্যধৰ্মী। *জোনাকী* কাকততে প্ৰথম ভুমুকি মৰা পশ্চিমৰ নানান উপাদান পৰৱৰ্তী কালত অধিক ৰূপত অসমীয়া সাহিত্যলৈ আহি আছে। ইয়াৰ মাজতে আকৌ অসমৰ লোকসাহিত্য নিজা মাটিৰ ৰসেৰে পুষ্ট হৈ থলুৱা লোকমনৰ ধ্যান-ধাৰণাৰে গঢ়লৈ উঠিছে। আইনাম, অপেচৰা সবাহৰ নাম, লখিমী সবাহৰ নাম, বিয়ানাম, মালিতা, জুনা, সাঁথৰ, প্ৰৱচন আদি বিভিন্ন লৌকিক ধ্যান-ধাৰণাৰে পুষ্ট। অন্যহাতে বিহুগীত, হুঁচৰি গীত আদি নিশ্চিতভাৱে অনা-আৰ্যসকলৰ অৱদান। সোণোৱালসকলৰ মাজত প্ৰচলিত 'হাইদাংগীত', পাতি ৰাভাসকলৰ 'মাৰে গান'ৰ লগত জড়িত 'বিষহৰী গীত', 'বহুৰঙী গীত'বোৰেও অসমীয়া লোকসাহিত্য চহকী কৰিছে। সেইদৰে অসমীয়া জন্তু বিষয়ক সাধুকথাৰ সৃষ্টিত বড়ো-কছাৰী, ৰাভাসকলৰ অৱদানৰ পৰিচয় পোৱা যায়। ঠিক সেইদৰে টেটোন জাতীয় সাধুকথাৰ পৰম্পৰা মংগোলয়ড সংস্কৃতিৰ পৰা আহিছে।

দেহবিচাৰৰ গীতৰ আৰ্হিত অসমীয়া ভাষাত সৃষ্টি হৈছে 'জিকিৰ' আৰু 'জাৰী' গীতসমূহ। সেইদৰে অসমীয়া সংস্কৃতিৰ সংশ্লেষণৰ অপূৰ্ব নিদৰ্শন বহন কৰি আহিছে ফকিৰয়ালী গীত, ওঝা উঠা গীত (আই তুতি), কবীৰা গীত বা বাদছাহী গীত আদিয়ে।

অসমীয়া লিখিত পৰম্পৰাৰ দুলৰ্ভ সম্পত্তি হ'ল আহোমসকলৰ বুৰঞ্জী সাহিত্যসমূহ। আহোম নৃপতিসকলৰ পৃষ্ঠপোষকতাত বুৰঞ্জী সাহিত্য, শাক্ত সাহিত্য আদি ৰসাত্মক পৌৰাণিক সাহিত্য, নাট্য সাহিত্য, ব্যৱহাৰিক আদি পুথি ৰচিত হৈছিল। স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহই *শিৱপুৰাণ*, জয়ধ্বজ সিংহ, শিৱ সিংহ আদি স্বৰ্গদেউসকলে গীত ৰচনা কৰিছিল। সুকুমাৰ বৰকাথৰ দ্বাৰা প্ৰণিত *হস্তীবিদ্যাৰ্ণৱ* পুথিখনো এই সময়তে ৰচিত হৈছিল।

### জানি থোৱা ভাল



মুছলমানৰ অসম আক্ৰমণৰ ফলস্বৰূপে অসমলৈ ইছলামী সংস্কৃতিৰ আগমন হয়। সেই সময়তে চুফীবাদী মুছলমান কাব্যৰ বিষয়বস্তুবোৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি পশুপতি দ্বিজে *চন্দ্ৰাৱলী-কাব্য*, ৰামদ্বিজে *মৃগাৱতী চৰিত* ৰচনা কৰে।



**অগ্রগতি নিৰীক্ষণ**

**প্রশ্ন নং ১ ঃ** সমন্ধবাচক শব্দ যেনে — এনাই, পুঠাও, মোমাই, আপা, নিচা আদি সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ কোন ভাষাৰ পৰা অসমীয়া ভাষালৈ আহিছে।

.....

**প্রশ্ন নং ২ ঃ** সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ মাজত প্রচলিত জনপ্রিয় গীতবিধৰ নাম কি?

.....

**প্রশ্ন নং ৩ ঃ** আহোম যুগত ৰচিত এখন ব্যৱহাৰিক পুথিৰ নাম উল্লেখ কৰক ।

.....

## ৩.৩.৩ ধর্ম

অসমৰ ধর্মীয় ইতিহাসো সমন্বয়ৰ ইতিহাস। ধর্মীয় দিশত অসমীয়া সংস্কৃতিত জনজাতীয় সাংস্কৃতিক সমল নিহিত হৈ আছে। বিশেষকৈ শিৱ-মহাদেৱ-বুঢ়াগোঁসাইৰ ধ্যান-ধাৰণাত জনজাতীয় সমল সুদূৰ প্রসাৰী বুলিব পাৰি।

শিৱ মূলতঃ দ্রাবিড়ীয় দেৱতা আৰু ৰুদ্র বৈদিক দেৱতা। শিৱ ৰুদ্রৰ সংযোজন আৰু সমাহৰণৰ ফলস্বৰূপে উদ্ভৱ হৈছে পৌৰাণিক শিৱ। অসমৰ বড়ো-কছাৰী, ৰাভা, ডিমাছা, লালুং (তিৰা), সোণোৱাল, ঠেঙ্গাল, দেউৰী, চুতীয়া, কার্বি আদি সৰহভাগ জনজাতীয় লোকেই শিৱপূজক। মুঠতে, অসমৰ শৈৱধর্ম প্রাগার্য, আর্য, জনজাতীয় আৰু লোকায়ত সমলৰ সংমিশ্রত ৰূপ।

দুর্গাদেৱী, পার্বতী দেৱী আদিৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশত প্রাগার্য, আর্য আৰু জনজাতীয় সংস্কৃতিৰ সংমিশ্রিত প্রক্রিয়া বিৰাজমান। একেদৰে সর্পদেৱী মনসা-বিষহৰী উদ্ভৱ হৈছে আর্য-অনার্য আৰু দ্রাবিড়ীয় সংস্কৃতিৰ সংশ্লেষণৰ পৰিণতিত। তদুপৰি গ্রাম্য দেৱদেৱী, ভূতপ্রেত, অপদেৱতা আদিৰ ধ্যান-ধাৰণা, উপাসনা আদি পদ্ধতিত জনজাতীয় সাংস্কৃতিক সমলৰ প্রভাৱ দেখা যায়। হিন্দুসকলৰ সত্যনাৰায়ণ দেৱতাৰ ধ্যান-ধাৰণাত ইছলামিক সংস্কৃতিৰ প্রভাৱ পৰিছে। পণ্ডিতসকলৰ মতে কামাখ্যা দেৱীও মূলতঃ জনজাতীয় দেৱী।

## ৩.৩.৪ উৎসৱ-অনুষ্ঠান, সামাজিক লোকাচাৰ

অসমৰ জাতীয় উৎসৱ-অনুষ্ঠানবোৰ সমাহৰণ বা সমন্বয় প্রক্রিয়াৰ অপূর্ব নিদর্শন। অসমৰ জাতীয় উৎসৱ বিহু (ৰঙালী, কঙালী আৰু ভোগালী) মূলতঃ সমাহৰণ উৎসৱ। মাঘ বিহুত ব্যৱহৃত 'মেজি' শব্দটো আহিছে সংস্কৃত 'মেধ্য' শব্দৰ পৰা। সেইদৰে মেজিৰ

সৈতে সংযোজিত 'ভেলাঘৰ' শব্দটো আহিছে সংস্কৃত 'মেষ গৃহ'ৰ পৰা। মাঘ বিহুত খোৱা 'চুঙা-পিঠা', 'ম'হ যুঁজ' প্রথা আহিছে ক্রমে মংগোলীয় আৰু দ্রাবিড়ীয় সংস্কৃতিৰ পৰা। বিহু কৃষিজীৱী মানুহৰ উর্বৰা বিশ্বাসৰ ভেটিত জন্ম। এই উৎসৱৰ লগত সর্বভাৰতীয় বহুতো উৎসৱৰ উপাদান লক্ষ্য কৰা যায়। তামিলনাডুৰ 'পুঙ্গল', উৰিষ্যাৰ 'পৌষ সংক্রান্তি', কেৰেলাৰ 'বিচু', পঞ্জাৱৰ 'বৈশাখী', উত্তৰ ভাৰতৰ 'ষট্ পূজা' আদি উৎসৱৰ কিছু ধ্যান-ধাৰণা বা বিশ্বাস বিহু উৎসৱৰ বুকুতো পোৱা যায়। 'গৰু বিহু' বৈদিক ধাৰণা সম্ভূত যদিও গৰুক মাহ-হালধি, বেঙেনা, কেৰেলা, থেকেৰা, জাতিলাও আদিৰে গা-ধুওৱা পদ্ধতিটো অনার্যমূলীয়।

অসমৰ বাঁহকেন্দ্রিক উৎসৱসমূহতো সমাহৰণ প্রক্রিয়া লক্ষ্য কৰা যায়। বাঁহ মংগোলীয় সংস্কৃতিৰ অৱদান। গতিকে বাঁহকেন্দ্রিক উৎসৱ, যেনে — ভঠেলি, দেউল, পাউৰাতোলা, সুঁৰেৰী, সুৰী, দহৰফুৰৱা আদি অনুষ্ঠানত মংগোলীয় সংস্কৃতিৰ সমল নিহিত আছে। সেইদৰে নামনি অসমত প্রচলিত 'মহোহো' উৎসৱ বড়ো-কছাৰীৰ 'মাচা-হানা' (বাঘ চিকাৰ) অনুষ্ঠানৰ সৈতে সাদৃশ্য মন কৰিবলগীয়া।

অসমীয়া বিয়া অনুষ্ঠানতো সমন্বয়ৰ সাধিত হৈছে। আঠ প্রকাৰ বিবাহৰ ভিতৰত হোমপুৰি, মন্ত্র মাতি সামাজিকভাৱে পতা বিবাহকেই শ্রেষ্ঠ বুলি কোৱা হয় যদিও বিবাহৰ লগত জড়িত আনুষঙ্গিক, যেনে— জোৱণ-পিন্ধোৱা, গাঁঠিয়ণ খুন্দা, সুৱাগুৰি তোলা, টেকেলি দিয়া, খোবা-খুবী, জোৱণৰ লগত মাছ দিয়া, বেইৰ তলত কণী পোতা, মূৰত তেল দিয়া, মূৰত চাউল দিয়া, দৰা-কন্যাক কণী খাবলৈ দিয়া অদি ৰীতি সম্পূর্ণ অসমৰ থলুৱা লোকমনৰ বিশ্বাসৰ ভেটিত প্রতিষ্ঠিত।

অসমৰ লোকজীৱনত প্রচলিত বেজ-বেজালি, ঔষধপাতি আদিত জনজাতীয় বিশ্বাস আৰু বেজ-বেজালিৰ সমল নিহিত হৈ আছে।



**চিন্তা-চর্চা কৰক — ৩.১**

আপোনাৰ অঞ্চলত পালন কৰা বিভিন্ন উৎসৱ-অনুষ্ঠান, সামাজিক লোকাচাৰত কেনেদৰে সমন্বয় সাধন হৈছে সেই বিষয়ে অধ্যয়ন কৰি এটি টোকা লিখিবলৈ যত্ন কৰক।



**অগ্রগতি নিৰীক্ষণ**

**প্রশ্ন নং ৪ ঃ** শিৱ মূলতঃ কি দেৱতা?

.....

**প্রশ্ন নং ৫ ঃ** মনসা-বিষহৰী দেৱীৰ উদ্ভৱত কি কি সংস্কৃতি প্রভাৱ পৰিছে?

.....

**প্রশ্ন নং ৬ ঃ** অসমৰ বাঁহ কেন্দ্রিক উৎসৱসমূহ কি কি ?

.....

## ৩.৩.৫ নৃত্য-গীত

অসমীয় গীত-নৃত্য-বাদ্যৰ ক্ষেত্রতো সমন্বয়ৰ আদর্শ স্পষ্ট। অসমীয়া বিহুগীতৰ গায়ন পদ্ধতি আৰু নৃত্য শৈলীত জনজাতীয় গীতৰ গায়ন পদ্ধতি আৰু নৃত্য শৈলীৰ প্রভাৱ বিদ্যমান। বৰো-কছাৰীসকলৰ 'বৈশাগু গীত'ৰ লগত বিহুগীতৰ বহুখিনি মিল আছে। সেইদৰে মিচিংসকলৰ 'ঐ-নিঃতম'ৰ বিষয়বস্তু, সুৰ, গায়ন পদ্ধতিত বিহুগীতৰ প্রভাৱ সহজেই অনুমেয়। অসমীয়া 'বিয়াহ গোৱা ওজাপালি'ৰ গীতৰ লগত মুছলমানসকলৰ 'ফকিৰ আলিগীত'ৰ ঠাঁচৰ সাদৃশ্য আছে। মুছলমানসকলৰ মাজত প্রচলিত 'জিকিৰ'সমূহ অসমীয়া দেহবিচাৰ গীত, ওজাপালি, বৰগীত আদি গীতৰ সুৰৰ লগত বহুখিনি মিল আছে। সাহিত্যিক চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ ভাষাত— "এই জিকিৰ গীতবোৰৰ সুৰত উত্তৰ ভাৰতৰ সৰ্ববৰহী কাওবানী, কচিদা, গজল আদিৰ অথবা ধ্রুপদ, খেয়াল, ঠুংৰী আদিৰ প্রভাৱ দেখা নাযায়, প্রধান প্রভাৱ অসমীয়া ওজাপালি, দেহবিচাৰৰ গীত, বৰগীত আদিৰহে।"

অসমৰ পাতিৰাভাসকলৰ মাজত প্রচলিত 'মাৰে গান' আৰু তুকুৰীয়া 'ওজাপালি'ৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশত 'সুকনানি ওজাপালি'ৰ প্রভাৱ লক্ষ্য কৰিব পাৰি। সেইদৰে 'মনসা পূজা'ৰ লগত জড়িত 'দেওধনী নৃত্য', 'দেৱদাসী' আৰু বড়ো-কছাৰীৰ 'খেৰাই নৃত্য'ৰ সমাহৰণ প্রক্রিয়াৰ পৰিণতিত জন্ম হৈছে। বিভিন্ন প্রকাৰৰ ঢোল (ঢেপা ঢোল, বিহু ঢোল, বৰ ঢোল) আৰু ঢোলৰ লগত জড়িত নৃত্য-গীত আৰু ছং আদিত জনজাতীয় প্রভাৱ দেখা যায়।

## ৩.৩.৬ খাদ্য

অসমীয়া সমাজত পৰম্পৰাগতভাৱে প্রচলিত খাদ্য আৰু ৰন্ধন প্রণালীটো সমন্বয় আৰু সমাহৰণ পৰিলক্ষিত হৈছে। ভাৰতৰ আন আন ৰাজ্যৰ ব্রাহ্মণ-গোস্বামী আদিয়ে কেতিয়াও মাছ-মঙহ অন্ন হিচাপে গ্রহণ নকৰে। কিন্তু জনজাতীয় সান্নিধ্যহেতু অসমীয়া ব্রাহ্মণ-গোস্বামী, সত্রৰ সত্রাধিকাৰ আদিয়েও মাছ-মঙহ খায়। জনজাতীয় প্রভাৱত আজি অসমৰ বর্ণ হিন্দুসকলেও জাল, জাকৈ, পলো, জুলুকি আদিৰে মাছ ধৰে। মাছ জাল দি খোৱা, পাতত দি খোৱা, পুৰি খোৱা, খাৰ দি খোৱা আদি প্রস্তুত প্রণালীত জনজাতীয় প্রভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। সেইদৰে নানাবিধ বনৰীয়া শাক-পাচলি খোৱা, পইতাভাত খোৱা আদিৰ ক্ষেত্রতো জনজাতীয় প্রভাৱ বিদ্যমান। বিভিন্ন পিঠাপনাৰ ব্যৱহাৰতো জনজাতীয় আৰু অজনজাতীয় সংস্কৃতিৰ সমাহাৰ ঘটিছে। অসমীয়া সমাজত

বহুলভাৱে ব্যৱহৃত 'তামোল-পাণ' আকৌ অষ্ট্রিকসকলৰ অৱদান।

### ৩.৩.৭ সাজ-পাৰ

অসমীয়া মানুহে ব্যৱহাৰ কৰা সাজ-পোছাক, আ-অলংকাৰ আদিও লোকায়ত, জনজাতীয় আৰু ইছলামিক সংস্কৃতিৰ সমন্বয়ৰ অপূর্ব নিদর্শন। অন্য নালাগে অসমীয়া নাৰীৰ অতিকে আপোন তাঁতশালখনিতো জনজাতীয় উপাদান বিৰাজমান। তদুপৰি পাট আৰু মুগা সূতাৰ ব্যৱহাৰ জনজাতীয়সকলৰ অৱদান। ভাৰতৰ আন ঠাইৰ বর্ণ হিন্দুসকলৰ তিৰোতাই তাঁতশালত কাপোৰ নবয়, কিন্তু অসমীয়া তিৰোতাই বয়।

অসমীয়া মানুহৰ সাজ-পোছাক পৰিধানতো সমন্বয় আৰু সমাহৰণ ঘটিছে। অসমৰ বর্ণ হিন্দুৰ মহিলাসকলে জনজাতীয় মহিলাৰ নিচিনাকৈ বুকুত মেঠনি মাৰি মেখেলা পিন্ধে। মহিলাৰ দেহৰ উপৰি ভাগত ব্যৱহাৰ কৰা আৱৰণ বস্ত্র, খোপাবন্ধা আৰু তিলক ধাৰণ কৰাৰ শৈলীতো জনজাতীয় সংস্কৃতিৰ সংশ্লেষণ হৈছে। মহিলাৰ দৰে পুৰুষৰ পোছাক পৰিধানতো জনজাতীয় প্রভাৱ লক্ষ্য কৰিব পাৰি। অন্যহাতে ৰুদ্রসিংহৰ ৰাজত্ব দিনৰে পৰা অসমীয়া পোছাক-পৰিচ্ছদত মোগলী আর্হিৰ প্রভাৱ পৰিবলৈ ধৰে। বিশেষকৈ পাগ-জামা আদি পৰিধানত মোগলীৰ প্রভাৱ বিদ্যমান। উল্লেখযোগ্য যে পিছলৈ এই আর্হি ক্রমে সত্রৰ ভিতৰলৈ গৈ সূত্রধাৰী নৃত্য, নটুৱা নৃত্যৰ বিশিষ্ট সাজ-পাৰৰ ভিতৰুৱা হৈছিল। সেইদৰে ৰিহা-মেখেলা আদিত ফুল বছা ক্ষেত্রতো মোগলী প্রভাৱ লক্ষণীয়।



**চিন্তা-চর্চা কৰক — ৩.২**

আপোনাৰ অঞ্চলৰ ৰাইজে পৰিধান কৰা সাজ-পোচাকত কেনেদৰে সমন্বয় সাধন হৈছে সেয়া লক্ষ্য কৰাৰ লগতে খাদ্যাভাসত কেনেদৰে জনগোষ্ঠীয় প্রভাৱ অনুভূত হয় সেই বিষয়ে অধ্যয়ন কৰি এটি টোকা লিখিবলৈ যত্ন কৰক।



**অগ্রগতি নিৰীক্ষণ**

**প্রশ্ন নং ৭ ঃ** অসমত প্রচলিত যিকোনো এবিধ ওজাপালিৰ নাম উল্লেখ কৰক।

.....

**প্রশ্ন নং ৮ ঃ** কোনজন আহোম স্বর্গদেউৰ ৰাজত্ব কালৰ পৰা অসমীয়া সাজ-পোছাকত মোগলী আর্হিৰ প্রভাৱ পৰিবলৈ ধৰে?

.....



## ৩.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- যিবোৰ সাংস্কৃতিক ৰূপ কোনো নির্দিষ্ট এটা বা দুটা জনগোষ্ঠীৰ নিজস্ব সংস্কৃতিৰ অন্তর্গত নহয়, অথচ বহল অসমীয়া সমাজখনৰ উমৈহতীয়া সাংস্কৃতিক ৰূপ— সেইবোৰ স্বাভাৱিকতেই অসমীয়া সংস্কৃতি। অসমীয়া সংস্কৃতি সমন্বয় সংস্কৃতি। বিভিন্ন আর্য-অনার্য আৰু থলুৱা উপাদানৰ সমন্বয় আৰু সমাহৰণত অসমীয়া সংস্কৃতি গঢ় লৈ উঠিছে।
- অসমীয়া ভাষাৰ মূল হ'ল সংস্কৃত ভাষা যদিও ইয়াৰ ধ্বনিতত্ত্ব, ৰূপতত্ত্ব, শব্দতত্ত্ব, অর্থতত্ত্ব আৰু শব্দসম্ভাৰৰ ক্ষেত্রত জনজাতীয় অথবা অনা-আর্যভাষাৰ প্রভাৱ পৰিলক্ষিত হৈছে। অসমীয়া সাহিত্যৰ লিখিত আৰু মৌখিক দুয়োবিধ সাহিত্যতে সমন্বয় সাধিত হৈছে। অসমীয়া 'দেহবিচাৰ গীত'ৰ লগত 'জিকিৰ' আৰু 'জাৰী' গীতৰ সাদৃশ্য আছে।
- অসমৰ হিন্দুৰ ধর্মীয় দেৱতা শিৱ, ৰুদ্র, দুর্গা, পার্বতী আদিৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশত দ্রাবিড়ীয়, প্রাগার্য, আর্য আৰু জনজাতীয় সংস্কৃতিৰ প্রভাৱ বিদ্যমান। অসমৰ বিহু উৎসৱত মংগোলীয় আৰু দ্রাবিড়ীয় সংস্কৃতিৰ প্রভাৱ পৰিছে। অসমৰ বাঁহকেন্দ্রিক উৎসৱসমূহো মংগোলীয় সংস্কৃতিৰ প্রভাৱ বিদ্যমান।
- অসমীয়া গীত, নৃত্য, খাদ্য, সাজ-পাৰ আদিতো বিভিন্ন জাতি-জনজাতিৰ প্রভাৱ বিদ্যমান। অসমৰ বিহু উৎসৱৰ লগত মিচিংসকলৰ ঐ-নিঃতমৰ সাদৃশ্য আছে। উল্লিখিত দিশসমূহৰ বিষয়ে চমুকৈ অধ্যায়টোত আলোচনা কৰা হ'ল।



## ৩.৫ অধিক জানিবলৈ

**অসমীয়া গ্রন্থ ঃ**

১) অসম সাহিত্য সভা (১৯৬২);*অসমৰ জনজাতি;* যোৰহাট।

২) গগৈ, লীলা (১৯৯৪); *অসমৰ সংস্কৃতি;* ডিব্রুগড় ঃ বনলতা।

৩) গোস্বামী, প্রফুল্ল দত্ত (১৯৮৬); *অসমীয়া জন সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ বাণী প্রকাশ প্রাইভেট লিমিটেড।

৪) নার্জী, ভবেন (১৯৬৬); *বড়ো-কছাৰীৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতি;* গুৱাহাটী ঃ লয়ার্ছ বুক ষ্টল।

৫) নেওগ,মহেশ্বৰ (সম্পা.) (১৯৬৯); *পবিত্র অসম;* যোৰহাট ঃ অসম সাহিত্য সভা।

৬) নেওগ, মহেশ্বৰ (১৯৯৫); *পুৰণি অসমৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতি;* গুৱাহাটী ঃ নিউ বুক ষ্টল।

৭) নেওগ, হৰিপ্রসাদ আৰু গগৈ, লীলা (সংকলন আৰু সম্পা.) (১৯৮৯); *অসমীয়া সংস্কৃতি;* ডিব্রুগড় ঃ বনলতা।

৮) বৰদলৈ, নির্মলপ্রভা (১৯৭১); *অসমৰ লোক সংস্কৃতি;* গুৱাহাটী ঃ লয়ার্ছ বুক ষ্টল।

৯) বর্মন, শিৱনাথ (১৯৮২); *লোক কৃষ্টিৰ উৎস;* গুৱাহাটী ঃ অসম প্রকাশন পৰিষদ।

১০) বৰুৱা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ (১৯৮৫); *অসমৰ লোক সংস্কৃতি;* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্রেৰী।

১১) হাকাচাম, উপেন ৰাভা (২০১০); *অসমৰ জনজাতীয় সংস্কৃতি;* গুৱাহাটী ঃ বাণী মন্দিৰ।

১২) শর্মা, গিৰিধৰ (সম্পা.)(১৯৭৪);*অসমীয়া জাতিৰ ইতিবৃত্ত;* যোৱহাট ঃ অসম সাহিত্য সভা।

১৩) শর্মা, নবীন চন্দ্র (২০০৯); *অসমৰ সাংস্কৃতিক ইতিহাস* (২য় খণ্ড); যোৱহাট ঃ অসম সাহিত্য সভা।

১৪) শর্মা, নবীন চন্দ্র (১৯৯৮); *অসমীয়া লোক সংস্কৃতিৰ আভাস;* গুৱাহাটী ঃ বাণী প্রকাশ প্রাইভেট লিমিটেড।

১৫) হাজৰিকা, বিশ্বেশ্বৰ (সম্পা.) (২০০৩); *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী (প্রথম খণ্ড);* গুৱাহাটী ঃ আনন্দৰাম বৰুৱা ভাষা কলা-সংস্কৃতি সংস্থা।

**ইংৰাজী গ্রন্থ ঃ**

১৬) Baruah, B. K. (1969). *A Cultural History of Assam*. Guwahati: Lawyer's Book Stall.

১৭) Boro, A. (2001). *Folk Literature of the Boros – An Introduction*. Guwahati: Adhunik Prakasan.

১৮) Dorson, R. M. (ed.)(1972). *Folklore and Folklife: An Introduction.* Chicago: The University of Chicago Press.

১৯) Dundes, A. (1978). *Essays in Folkloristics*. Folklore Institute.

২০) Dutta, B. N. (ed.) (1999). *Traditional Performing Arts of North-East*. Guwahati: ABILAC.

২১) Dutta, B. N. (ed.)(1994). *A Hand Book of Folklore Material of North-East India*. Guwahati: ABILAC.

২২) Leach, M. (1972). *Standard Dictionary of Folklore*. Funk & Wagnalls.

২৩) Mahanta, P. J. (2007). *The Sankardeva Movement: Its Cultural Horizons.* Guwahati: Purbanchal Prakash.

২৪) Sarma, N. C. (1988). *Essays in the Folklore of North-Eastern India*. Guwahati: Bani Prakasan.



## ৩.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

**১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ** আহোম ভাষাৰ পৰা।

**২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ** হাইদাং গীত।

**৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ** *হস্তীবিদ্যার্ণৱ।*

**৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ** দ্রাবিড়ীয় দেৱতা।

**৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ** আর্য, অনার্য আৰু দ্রাবিড়ীয় সংস্কৃতি।

**৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ** ভঠেলি, দেউল, পাউৰাতোলা, সুঁৱেৰী, সুৰী ইত্যাদি।

**৭ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ** সুকনান্নি ওজাপালি।

**৮ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ** স্বর্গদেউ ৰুদ্রসিংহৰ।



## ৩.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

**বস্তুধর্মী প্রশ্ন**

**প্রশ্ন ১ ঃ** তলত দিয়া প্রশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখক—

ক) সমাহৰণ বুলিলে কি বুজে?

খ) পশুপতি দ্বিজে আৰু ৰামদ্বিজে ৰচনা কৰা *চন্দ্রাৱলী-কাব্য* আৰু *মৃগাৱতী চৰিতৰ* মূল বিষয়বস্তু কৰ পৰা আহৰণ কৰা?

**প্রশ্ন ২ ঃ** শুদ্ধ নে অশুদ্ধ নির্ণয় কৰক—

ক) অসমৰ শৈৱধর্ম প্রাগার্য, আর্য, জনজাতীয় আৰু লোকায়ত সমলৰ সংমিশ্রত ৰূপ।

খ) অসমীয়া ৰিহা-মেখেলা আদিত ফুল বছা ক্ষেত্রত চীনা প্রভাৱ লক্ষণীয়।

**চুটি প্রশ্ন (১৫০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)**

**প্রশ্ন ১ ঃ** অসমৰ জনগাঁথনিত কেনেদৰে সমন্বয় সাধন হৈছে সেই বিষয়ে চমুকৈ লিখক।

**প্রশ্ন ২ ঃ** অসমৰ ধর্মৰ ক্ষেত্রত কেনেদৰে সমন্বয় সাধন হৈছে সেই বিষয়ে এটি টোকা প্রস্তুত কৰক।

**প্রশ্ন ৩ ঃ** অসমীয়া সাহিত্যত কেনেদৰে সমন্বয় সাধন হৈছে? আলোচনা কৰক।

**ৰচনাধর্মী প্রশ্ন (৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)**

**প্রশ্ন ১ ঃ** অসমীয়া সংস্কৃতি সমন্বয় আৰু সমাহৰণত বিভিন্ন জাতি-জনজাতি আৰু থলুৱা উপাদান কেনেদৰে ৰক্ষিত হৈছে, আলোচনা কৰক।

**প্রশ্ন ২ ঃ** অসমীয়া সংস্কৃতি 'সমন্বয় আৰু সমাহৰণ সংস্কৃতি'— ব্যাখ্যা কৰক।

**প্রশ্ন ৩ ঃ** অসমীয়া সংস্কৃতিৰ কোনবোৰ দিশত সমন্বয় সাধন হৈছে বুজাই লিখক।

*** ***** ***